

การประกอบสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์และภาพแทนตัวละครหญิง
ในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ
Semiology and Representation of Female Characters in
Thai Classical Drama

รัตนาภรณ์ สวยกกลาง¹

Rattanaphron Suaiklang¹

Received: November 12, 2023

Revised: July 26, 2024

Accepted: September 14, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายสัญลักษณ์ของตัวละครหญิงในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ และเพื่อนำเสนอภาพแทนความเป็นหญิงจากตัวละครหญิงในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ โดยนำเอาความหมายที่ถูกประกอบสร้างจากระบบสัญลักษณ์มาเสนอภาพแทน

ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาการประกอบสร้างตัวละครหญิงในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ประกอบสร้างตั้งแต่การตั้งชื่อ ซึ่งชื่อถูกประกอบสร้างจากความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ชื่อที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อใช้เรียกแทนตัวละคร ยังถูกประกอบสร้างจากระบบ

---

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ (Thai language program Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat University) Email.esther.chearim@gmail.com

ชนชั้นทางสังคม การแต่งกายมีการประกอบสร้างให้เห็นลักษณะ ชนชั้น อายุ และบทบาท ซึ่งวิเคราะห์การสร้างสรรค์สัญลักษณ์ในการประกอบสร้างตัวละครได้แก่ พฤติกรรม และการสนทนา ปรากฏในตัวละครทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้าย

การนำเสนอภาพแทนหรือภาพแทนความเป็นหญิงของตัวละครถูกประกอบสร้างจาก ความหมาย 2 อย่างของสังคม ได้แก่ ปิตาธิปไตย และเพศวิถี สามารถจำแนกภาพเสนอได้ ดังนี้ ผู้หญิงเลอค่า ผู้หญิงร้าย ผู้หญิงใจกล้า ผู้หญิงเทิดทูนความรัก ผู้หญิงรักครอบครัว ผู้หญิงเป็นภรรยาน้อย ผู้หญิงเป็นเอก ผู้หญิงเก่ง ผู้หญิงกับความบริสุทธิ์ ผู้หญิงต้นแบบ อยู่ก่อนแต่งและผู้หญิงกับการถูกลดทอน ภาพแทนของผู้หญิงในสมัยนั้นก็มีความเหมือน และแตกต่างจากผู้หญิงในยุคสมัยนี้ ตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและเลื่อนไหลไม่หยุดนิ่ง

คำสำคัญ: ตัวละครหญิง ภาพแทน สัญลักษณ์ ละครจรรๆ วงศ์ๆ

Abstract

This research examines the construction of the symbolic meanings of female characters in and presents the feminine representation in female characters from Thai classical dramas by presenting the meanings constructed from the semiotic system.

The research found that the construction of female characters in Thai classical dramas began with a naming process. The names were constructed from the social and cultural meanings of Thailand. In addition to the names used to refer to the characters, they were also constructed from the social class system. The costumes are constructed to show the characteristics, social classes, age, and role. From the analysis, the creation of symbols in the construction of characters included behaviors and dialogues, which appeared in both good and evil characters.

The presentation of the feminine representations of the characters was constructed from two social meanings, namely patriarchy and sexuality. The representations could be classified as follows: valued women, evil women, brave women, women who cherish love, devoted family women, women who are concubines, women who are leaders, smart women, women and virginity, role model women, cohabiting women, and women with diminution. The representations of women in the past had both similarities and differences from women in the present according to the changes in the era and society which are constantly changing and flowing and have led to changes in the representation of women.

Keywords: Female Character, Representation, Symbol, Thai Classical Drama

บทนำ

นิทานพื้นบ้าน (folktale) เป็นนิทานที่เล่าต่อกันมายาวนานเป็นเรื่องราว ซึ่งอาจไม่มีบันทึกเป็นหลักฐาน นิทานพื้นบ้านของไทยมีเสน่ห์ที่มีการสอดแทรกคติสอนใจ คุณธรรมให้เป็นที่ยึดหลักในการทำความคิด จึงถูกหยิบยกมาเป็นรายการตอนเช้าสำหรับเด็กและเยาวชน ในรูปแบบของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ทางโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ทุกวันเสาร์-อาทิตย์

ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ หรือนิทานมหัศจรรย์ (fairy tale) เป็นนิทานที่มีความเป็นแฟนตาซี เทาะเหิน เดินอากาศได้ ซึ่งเกินกว่ามนุษย์ธรรมดาจะทำได้ นั่นคือมีอภินิหาร นี่คือนิยามเฉพาะของละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ความแตกต่างของละครไม่ได้แตกต่างเพียงจากการนำตัวบทมาจากวัดเกาะเท่านั้น แต่เรื่องที่นำมาออกอากาศมีความแตกต่างด้วย เช่น เนื้อเรื่อง การแต่งกาย ทรงผม เอฟเฟกต์ เทคนิค ต่าง ๆ เป็นต้น

การศึกษาในครั้งนี้มีความสนใจเกี่ยวกับการประกอบสร้างความเป็นหญิง โดยเฉพาะในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เนื่องจากมีผู้ทำวิจัยไม่มาก และส่วนมากจะศึกษาแนวคติชน แต่ผู้วิจัย

ต้องการศึกษาความเป็นหญิงจากตัวบทวรรณกรรมพื้นบ้าน ซึ่งมองเฉพาะตัวละครหญิงและยังคงมองผ่านโครงสร้างวรรณกรรม มากกว่าการศึกษาผ่านโครงสร้างคติชน จึงเลือกศึกษาเฉพาะตัวละครหญิงเพราะความเป็นหญิงบริบททางสังคมแต่ละสังคมถูกกำหนดความหมายในการประกอบสร้างความเป็นหญิงแตกต่างกัน ความเป็นหญิงที่ถูกกำหนดตามเพศสภาพ ได้แก่ ความเป็นแม่ ความเป็นเมีย ความเป็นลูกสาว และการแสดงออกทางเพศวิถีของเพศหญิงก็แตกต่างจากเพศชาย ซึ่งผู้หญิงและผู้ชายต่างก็เป็นมนุษย์เช่นกัน ความเป็นมนุษย์เท่ากัน แต่วิถีปฏิบัติทางเพศของเพศหญิงและชายมีความแตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาเป็นการถูกประกอบสร้างความหมายของแต่ละสังคมที่แสดงออกจึงทำให้ความเป็นเพศหญิงกับเพศชายแตกต่างกัน และความเป็นเพศหญิงของแต่ละสังคมแตกต่างกันด้วยเช่นกัน เช่นในวัฒนธรรมของแม่หญิงลาว จะถูกกำหนดความเป็นผู้หญิงจากระบบสังคมการเมืองการปกครองของประเทศ ด้วยว่าประเทศลาวเป็นการปกครองด้วยระบบสังคมนิยม กล่าวคือ คนส่วนใหญ่ถือว่าดีและยึดปฏิบัติกันตามมา ผู้หญิงลาวที่ดีจึงต้องนุ่งซิ่นและผมต้องไวยาวและไม่ทำสีผม จึงจะถือว่าเป็นผู้หญิงตามระบบสังคมของคนในประเทศลาว ซึ่งความเป็นผู้หญิงในประเทศไทยกับประเทศลาวจึงมีความแตกต่างกัน

นันทิยา ลำดอน (2531) กล่าวว่า การสร้างตัวละครมีแนวทางการสร้าง 4 แบบ ได้แก่ การสร้างให้สมจริง การสร้างตามอุดมคติ การสร้างแบบเหนือจริง และสร้างโดยใช้ตัวละครแบบฉบับ ซึ่งทั้ง 4 ชนิดเป็นการสร้างที่มักพบเห็นได้บ่อยในการสร้างละครในนิทานพื้นบ้านและในนวนิยาย

อย่างไรก็ตามการนำเสนอตัวละคร อาจจะมีการปรับเปลี่ยนจากตัวละครเดิมที่นำมาจากนิทานวัดเกาะ ซึ่งอาศัยการตีความใหม่ให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน หรืออาจจะเป็นการนำเอาเรื่องเดิมมาสร้างใหม่อีกครั้งให้เกิดความน่าสนใจก็ตาม การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นที่การศึกษาตัวละครหญิง ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งความเป็นผู้หญิงที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจะมีลักษณะอย่างไร มีการถูกประกอบสร้างความหมายของความเป็นผู้หญิงจากบริบทสังคมที่ถูกสร้างอย่างไร

ในการศึกษาจากการประกอบสร้างความหมายผ่านแนวคิดระบบสัญลักษณ์ ซึ่งสัญลักษณ์เป็นการศึกษามากกว่าตัวอักษร กล่าวคือ ศึกษาเครื่องหมาย รูปแบบต่าง ๆ สัญลักษณ์รูปภาพ เสื้อผ้า เครื่องประดับ วัตถุสิ่งของ การศึกษาสัญลักษณ์จึงต้องถอดรหัส (cording) จากการตีความหมาย ต้องศึกษารอบบริบทของความหมายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากบริบทนั้น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในเนื้อหาหรือบริบทนั้น ๆ เช่น การสร้างความหมายเกี่ยวกับวัวในสังคมอินเดียกับวัวในสังคมไทย การให้ความหมายของวัวทั้งสองบริบททางสังคมแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยอินเดียจะมองว่าวัวเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ส่วนไทยยังคงเป็นเพียงสัตว์ที่ให้คุณแก่ชวานาเท่านั้น

นอกจากการศึกษาการประกอบสร้างความหมายสัญลักษณ์ ผู้วิจัยยังศึกษาเกี่ยวกับภาพแทนของความเป็นหญิงที่ถูกสร้างขึ้นผ่านระบบสัญลักษณ์จนประกอบสร้างขึ้นมาผ่านตัวละครหญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ ซึ่งมีนักวิชาการด้านภาพแทนหลายท่านได้ให้ความหมายถึงการศึกษภาพแทนไว้ เพื่อเข้าใจการกลวิธีการสร้างภาพแทน

เรนศ วงศ์ยานนาวา (2538) กล่าวว่า “ภาพแทน” (Representation) คือ การนำเสนอใหม่ แต่ไม่ได้เอาสรรพสิ่งทั้งหลายที่มีอยู่ในความจริงมานำเสนอประจักษ์ เนื่องจากทุกคนสามารถมีประสบการณ์โดยตรงกับสิ่งต่าง ๆ ได้ ดังนั้น ผู้ที่สร้างภาพตัวแทนให้เราได้รับรู้มันไม่ได้อยู่ตรงหน้าเราจริง ๆ จึงทำให้เราไม่สามารถรู้ได้เลยว่าสิ่งที่กำลังรับชมอยู่นั้นตรงกับสิ่งที่ผู้สร้างภาพตัวแทนต้องการสื่อหรือไม่ ภาพตัวแทนไม่สามารถบอกความจริงของสรรพสิ่งทั้งหลายได้ถูกต้องทุกอย่าง เพราะผู้สร้างภาพตัวแทนและเวลายุคสมัยในการสร้างภาพตัวแทนนั้นแตกต่างกัน ดังนั้นไม่ว่าจะสร้างภาพตัวแทนออกมากี่ครั้ง แต่ภาพตัวแทนเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นภาพตัวแทนใหม่เสมอ และต่างออกไปตามยุคสมัย เพราะฉะนั้นการที่มนุษย์สร้างภาพตัวแทนขึ้นมานั้นก็เหมือนกับการสร้างโลกใหม่เข้าไปในตัว

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการนำเอาทฤษฎีสัญลักษณ์ที่อธิบายการประกอบสร้างความหมายความเป็นหญิงในตัวละครจักรๆ วงศ์ๆ และสร้างภาพแทนของความเป็นหญิงในสังคมไทยผ่านการสร้างตัวละครหญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ ได้ เพราะตัวละครเหล่านี้มีการดัดแปลงและปรับปรุงให้มีความร่วมสมัย เพื่อให้ผู้ชมเข้าใจความหมายที่สื่อสารผ่านตัวละคร

และยังช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมของสังคมไทยในปัจจุบันมากขึ้น เพื่อทราบสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางเพศในสังคมไทย เพื่อให้มีการต่อยอดวิจัยเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการประกอบสร้างสัญญะในบริบททางสังคมเกี่ยวกับความเป็นหญิงในตัวละครจักรๆ วงศ์ๆ ถูกประกอบสร้างอย่างไร
2. เพื่อศึกษาภาพแทนตัวละครหญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ มีลักษณะอย่างไรบ้าง

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดสัญวิทยา (Semiology) หมายถึงศาสตร์แห่งสัญญะ ซึ่งสัญญะคือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ความหมายแทนของจริงตามบริบทของสังคมนั้น ๆ

กาญจนา แก้วเทพและคณะ (2543) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ De Saussure ไว้ว่าเป็นผู้ที่วางรากฐานวิชาสัญญะ สามารถให้นิยามสั้น ๆ ของวิชาสัญญะว่า “สัญญะวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาวิถีชีวิตของสัญญะภายในสังคมที่สัญญะนั้นนั้นถือกำเนิดขึ้นมา การเกิดขึ้นของความหมายล้วนถูกควบคุมจากระบบทางภาษาศาสตร์ หรือรหัสของระบบสัญญะและจากค่านิยมที่ถูกกำหนดอีกขึ้นโดยเกณฑ์ของวัฒนธรรมกฎเกณฑ์ของระบบสัญญะเอง

นอกจากนี้การศึกษาแนวคิดเรื่องสัญญะมักจะศึกษาอยู่ 3 ประเด็นคือ การศึกษาสัญญะ (sign) การศึกษารหัส (coding) และการศึกษาวัฒนธรรม (culture)

การศึกษาภาพแทนตัวละครหญิงจักรๆ วงศ์ๆ ศึกษาความหมายที่ประกอบสร้างความเป็นหญิง ซึ่งความหมายนั้นคือสัญญะ ที่นำมาสร้างผ่านระบบสังคมหรือวัฒนธรรมไทย ประกอบสร้างตัวละครออกมาเป็นภาพแทนของผู้หญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ

ภาพแทน

Stuart Hall (อ้างถึงใน วรรณภรณ์ สุขมาก , 2547 : 102) ได้ศึกษาเรื่องภาพแทนในงานเขียน Cultural Representation and Signifying Practices โดยเขาได้อธิบายให้เห็น

ว่าภาพตัวแทนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเสนอและผู้สร้าง ผู้นำเสนอกับผู้ที่ถูกสร้างภาพตัวแทนที่ปรากฏในสื่อ นั้น ขึ้นอยู่กับว่า ใครเป็นคนเสนอ เสนอเมื่อไร เสนอที่ไหน เสนอกับใคร เสนอภายใต้เงื่อนไขทางสถาบันของสังคม วัฒนธรรม และเงื่อนไขประวัติศาสตร์อย่างไร ภาพตัวแทนจึงไม่ใช่ความจริง แต่เป็นผลผลิตของการเลือกสรร ที่มีความจริงเพียงบางส่วนถูกเน้นย้ำ แต่บางส่วนถูกเพิกเฉย ซึ่งแตกต่างจากภาพสะท้อน เพราะว่ามี การให้คุณค่าและตอกย้ำไว้ด้วยอุดมการณ์ของสังคม โดยการสร้างภาพตัวแทนนั้นจะมีความหมายได้ก็เนื่องมาจาก

1. การอาศัยความหมาย และเครื่องมือถอดรหัสของความหมายที่มีอยู่ในสังคม
2. ความหมายที่มีอยู่แล้วนั้น จะเป็นตัวกำหนดกรอบการรับรู้ของสังคม และขีดเส้นจำกัดไม่ให้เข้าใจความหมายในแง่อื่น ๆ
3. กระบวนการนำเสนอภาพตัวแทนในลักษณะข้างต้น นั้นทำให้ภาพนั้นกลายเป็นภาพฝังลึกและกลายเป็นเรื่องปกติหรือความชอบธรรม

เหม่ยจวน เฟิง (2561) กล่าวว่า ระบบการสร้างภาพแทนเป็นระบบจำแนกแยกแยะ เพราะว่ามันไม่ได้ประกอบด้วยความคิดที่เป็นปัจเจกเท่านั้น แต่มีความหมายในการรวบรวม การจัดกลุ่ม การจัดหมวดหมู่ การจัดประเภทของความคิดและสร้างความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างกันได้ ยกตัวอย่างเช่น เราใช้หลักเกณฑ์ความคล้ายคลึงและความแตกต่างในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความคิดหรือสร้างความแตกต่างของความคิดจากสิ่งต่าง ๆ เช่น เรามีความคิดว่าในบางประการของปลา กับเรือมีความเหมือนกันอยู่บ้าง ซึ่งความคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานของความจริงว่า พวกมันเหมือนกันเพราะพวกมันเคลื่อนที่ในน้ำได้ แต่ในขณะที่เดียวกันมันมีความแตกต่างในประการอื่น ๆ คือ ปลาเป็นสัตว์ในธรรมชาติ แต่เรือเป็นสิ่งประดิษฐ์ของมนุษย์ การผสมความเหมือนและจับคู่ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในสมองโดยระบบการจัดจำแนกความแตกต่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นลักษณะการอธิบายเชิงพรรณนา เกี่ยวข้องกับการสร้างความหมายสัญลักษณ์ในตัวละครหญิงที่ปรากฏในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เลือกตัวบทโทรทัศน์ช่อง 7 ที่จะศึกษาเป็นช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2553 -2563 เนื่องจากละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ในช่วงนั้นเริ่มมีการนำมาทำใหม่ แล้วเพิ่มบทบาทตัวละครเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบท เพื่อให้หน้าสนใจไม่นำเสนอภาพจำเดิมอีกครั้งเพราะจะน่าเบื่อ จึงกำหนดช่วงเวลาดังกล่าวเพราะเนื้อหาปรับใหม่ให้มีความร่วมสมัยมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน จึงทำวิธีการเลือกโดยการสุ่มเลือก นำรายชื่อมาทำเป็นสลากแล้วโยนเต๋าได้ 6 แต้ม จึงหยิบเลือกสลากได้ 6 เรื่อง ได้แก่ 1.เจ้าหญิงพิกุลทอง 2. นางสิบสอง 3.ไชยเชษฐ 4.ยอพระกลืน 5. ขวานฟ้าหน้าดำ 6. เทพสามฤดู โดยจะศึกษาเฉพาะตัวละครหญิงเท่านั้น จาก 6 เรื่องที่จับสลากเลือกมา ได้ตัวละครหญิงทั้งสิ้น 49 ตัว วิธีการเลือกดังกล่าวข้างต้นเพื่อไม่ให้เป็นการเลือกอย่างเจาะจง เนื่องจากว่าตัวละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ส่วนมากตัวละครหญิงมักจะเป็นชนชั้นสูง ทำให้การวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่ได้จะไม่แตกต่างและไม่สามารถสะท้อนมุมมองได้หลากหลายมิติ

2. ดาวยุทธโปรแกรมยุทธคดีปวีติโอบุญเพื่อคุณละครที่เลือกมาย้อนหลังทั้ง 6 เรื่อง ซึ่งเป็นของ Samsean official เท่านั้น ได้แก่ เจ้าหญิงพิกุลทอง (พ.ศ. 2554) ยอพระกลืน (พ.ศ. 2557) เทพสามฤดู (พ.ศ. 2560) ไชยเชษฐ (พ.ศ.2555) ขวานฟ้าหน้าดำ (พ.ศ.2561) และนางสิบสอง (พ.ศ.2562)

3. รวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการวิจัย

3.1 เอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีสัญญาวิทยา

3.2 เอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีภาพแทน

3.3 เอกสารเกี่ยวกับกลวิธีการสร้างตัวละคร

3.4 เอกสารเกี่ยวกับสตรีนิยม และเอกสารหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากการเก็บข้อมูลตามลักษณะของตัวละครหญิง

ทั้ง 49 ตัว

5. วิเคราะห์เชิงลึกตามหลักการของทฤษฎี
6. สังเคราะห์ผลและจัดหมวดหมู่
7. สรุปผล อภิปรายผล เสนอแนะ

ผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าพบว่าการประกอบสร้างตัวละคร ตามโครงสร้างวรรณกรรม จะพบว่าตัวละครหญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ ผู้วิจัยสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ การประกอบสร้างความหมายสัญลักษณ์และภาพแทนโดยมีรายละเอียดเนื้อหาดังต่อไปนี้

การประกอบสร้างความหมายสัญลักษณ์

1. การตั้งชื่อตัวละคร ตัวละครหญิงสามารถจำแนกการประกอบสร้างชื่อตัวละครหญิงได้ตามความหมายหลายอย่าง เช่น การตั้งชื่อแบบผู้หญิง การตั้งชื่อแบบหญิงได้ชายได้ การตั้งชื่อแบบคล้องจอง การตั้งชื่อแบบตัวร้าย การตั้งชื่อแบบราชินิกุล การตั้งชื่อแบบสร้างอารมณ์ขัน ชื่อแบบเรียกตำแหน่ง

1.1 การตั้งชื่อแบบผู้หญิง

ตัวละครที่ถูกสร้างชื่อประกอบที่แสดงออกความเป็นผู้หญิง และชื่อมักสอดคล้องตามเพศสภาพของความเป็นผู้หญิง มักจะถูกประกอบสร้างความหมายของชื่อจาก ดอกไม้ ขนมหวาน เสื้อผ้า เครื่องประดับ อัญมณี เช่น สำลี (เรื่องขวานฟ้าหน้าดำ) เพทาย (เรื่องยอพระกลีน) สไป (เรื่องยอพระกลีน)

1.2 การตั้งชื่อแบบหญิงได้ชายได้

ชื่อคนไทยบางชื่อไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นชื่อของผู้หญิงหรือผู้ชาย ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งหญิงและชาย โดยเฉพาะชื่อตัวละครในเรื่องนางสิบสอง เช่น ปลอดภัย คล้อย คล้าย เป็นต้น เนื่องจากคนไทยในอดีตวิถีชาวบ้าน จะไม่ได้ใส่ใจการตั้งชื่อเท่าใดนัก จึงทำให้ชื่อสามารถใช้ได้ทั้งหญิงและชาย

1.3 ชื่อแบบคล้องจอง

การตั้งชื่อคล้องจองเป็นกลวิธีการตั้งชื่อแบบไทยนิยม เพราะช่วยจดจำง่าย ซึ่งในตัวละครหญิงที่ศึกษา พบว่ามีลักษณะการตั้งชื่อคล้องจองกัน เพื่อให้ตัวละครนั้นโดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจ แม้จะไม่ใช้ตัวละครเอก เช่น กานิล-กาขาว (จากเรื่องพิกลทอง) ซึ่งเป็นตระกูลยักษ์ที่อาศัยอยู่ใต้น้ำและเป็นพี่น้องกัน ส่วนยักษ์ที่ชื่อชมพูทิพย์-โคมทอง (จากเรื่องนางสิบสอง) ซึ่งเป็นยักษ์อยู่บนบก คอยรับใช้พระธิดาทองสิบสองนางที่เป็นบุตรบุญธรรมของนางยักษ์ฉันทมาลา จะมีกลวิธีการตั้งชื่อเรียกต่างจากยักษ์ใต้น้ำ

1.4 ชื่อแบบราชินิกุล

ตัวละครจักรๆ วงศ์ๆ ที่นำมาศึกษามักจะเป็นตัวละครที่เป็นเรื่องราวของราชธิดาหรือเป็นคนชนชั้นสูงของสังคมไทยในสมัยนั้น ชื่อแบบราชินิกุลจึงมีชื่อเรียกแตกต่างจากตัวละครชาวบ้านทั่วไป เช่น อัปสรสวรรค์(จากเรื่องเทพสามฤดู) สุวรรณอัมพร (จากเรื่องเทพสามฤดู) เป็นต้น ชื่อของราชินิกุลมักจะตั้งชื่อที่มีความหมายสูงศักดิ์ตามฐานันดรศักดิ์เปรียบเสมือนนางฟ้าบนสวรรค์

1.5 ชื่อแบบสร้างอารมณ์ขัน

การตั้งชื่อตัวละครนอกจากจะให้เหมาะสมกับความเป็นเพศหญิง ยังสามารถตั้งชื่อตัวละครหญิงบางตัว เป็นชื่อที่สร้างอารมณ์ขัน เช่น ยักษ์ย้ายเป็นที่เลี้ยงผกาภาค (จากเรื่องยอพระกลิน) หรือตัวเล็ก-ตัวน้อย (จากเรื่องเทพสามฤดู) ซึ่งรูปร่างของทั้งสองนั้นขนาดใหญ่เกินกว่าจะใช้ชื่อตัวเล็ก-ตัวน้อย เพื่อหลีกเลี่ยงการตั้งชื่อเพื่อล้อเลียน แต่ความหมายอีกนัยหนึ่งที่ประกอบสร้างเป็นกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันคู่ตรงข้าม ระหว่างชื่อกับบุคลิกเพื่อให้เกิดความหรรษา

1.6 ชื่อแบบตัวร้าย

ตัวละครในละครจักรๆ วงศ์ๆ ย่อมมีทั้งฝ่ายดีและไม่ดีทั้งสองอย่าง ซึ่งตัวละครร้ายหลายตัวไม่ได้ปรากฏชื่อให้เห็นว่าเป็นตัวร้าย แต่บางตัวมีชื่อที่แสดงชัดเจน เช่น ยักษ์กาขาว เป็นยักษ์อีกตระกูลหนึ่งที่ไม่เหมือนยักษ์ทั่วไป และไม่เหมือนยักษ์ผีเสื้อ ซึ่งเป็นยักษ์ที่มีนิสัยดุร้าย เกรี้ยวกราดและเจ้าเล่ห์

1.7 ชื่อแบบเรียกตำแหน่ง

สังคมไทยในบทบาทต่าง ๆ มักจะใช้การเรียกตำแหน่งแทนชื่อ ซึ่งปรากฏในละคร จักร ๆ วงศ์ ๆ ด้วยเช่นกัน เช่น พระแม่เจ้า พระธิดา เจ้าย่า เป็นต้น

2. การแต่งกาย

การแต่งกายของตัวละครหญิงได้ถูกประกอบสร้างจากความหมายสัญลักษณ์ ซึ่งการแต่งกายบ่งบอกได้ถึงรสนิยม ความคิด ความชอบ ของบุคคลคนนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ยุคสมัยนั้น อาจไม่ได้มีความหลากหลายในการแต่งกายตามสมัยนิยม หรือแฟชั่นในปัจจุบัน การแต่งกายจึงเป็นการบ่งบอกถึงลักษณะของกลุ่มคนมากกว่าการเป็นปัจเจกบุคคล ได้แก่ การแต่งกายตามสถานภาพทางสังคม การแต่งกายตามอายุ และการแต่งกายตามบทบาท

2.1 การแต่งกายตามสถานภาพทางสังคม

การแต่งกายตามสถานภาพทางสังคม เป็นการแต่งกายที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ เหมือนกัน การแต่งกายบอกสถานภาพทางสังคมเป็นเหมือนการบอกให้รู้ฐานะของผู้นั้น ไม่ได้เป็นการแสดงออกเฉพาะกลุ่ม แต่เป็นการบอกถึงสถานภาพทางสังคมแต่เพียงบุคคลนั้น สามารถจำแนกออกเป็นการแต่งกายชาวบ้าน ชุมนาง และเชื้อพระวงศ์ การแต่งกายแต่ละประเภทบ่งบอกฐานะได้ เชื้อพระวงศ์ย่อมเป็นผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงที่สุดในเมือง การแต่งกายจึงประดับด้วยเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ แหวน กำไล และมงกุฎ เพื่อบ่งบอกสถานภาพระดับชั้นในพระราชวัง ส่วนชุมนางจะแต่งกายคล้ายเชื้อพระวงศ์แต่จะไม่มีเครื่องประดับที่เป็นทองคำมากมาย และไม่มียกยุมงกุฎสวมบนหัวเหมือนอย่างเชื้อพระวงศ์ และสุดท้าย ชาวบ้านมักจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีสันทึบไม่สวยงาม ไม่มีเครื่องประดับตกแต่งมากมาย

ภาพที่ 1 การแต่งกายของผู้หญิงตามสถานภาพทางสังคม อัสพรสวรรค์ จากเรื่องเทพสามฤดู
รับบทบาทเป็นพระธิดา ออกอากาศทางช่อง 7 ปีพ.ศ. 2560

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=kXYHa9UcH0&list=PL6pNxpxoz0yzfmdOKcA3FrB05Kg98twul&index=6>

2.2 การแต่งกายตามอายุ

การประกอบสร้างความหมายของเพศหญิงในการแต่งกายตามอายุ มีลักษณะที่น่าสนใจตามแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะผู้หญิงจะเห็นความหมายที่ประกอบสร้างความเป็นเพศหญิงได้ชัดเจนกว่าเพศชาย เช่น ทรงผมเมื่อถึงอายุช่วงหนึ่งของผู้หญิงจะต้องโกนจุก และสามารถแต่งงานได้ การแต่งกายของหญิงสาวก็แตกต่างจากเด็กหญิงตัวน้อย และในวัยชราหรือหญิงสูงวัยจะมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างจากหญิงสาว ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในการประกอบสร้างความหมายของหญิงชรา นั่นคือ สีของเสื้อผ้าที่สวมใส่ จะมีสีที่เข้มไม่สดใส ไม่ฉูดฉาด ให้ความรู้สึกสุภาพและมั่นคงทางอารมณ์ เป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาได้ ขณะที่หญิงสาว การแต่งกายจะมีลักษณะเป็นสีสดใส

2.3 การแต่งกายตามบทบาท

การประกอบสร้างความหมายสัญลักษณ์ที่ปรากฏในละครจักรๆ วงศ์ๆ มีตัวละครหลากหลายบทบาท ซึ่งอาจจะเป็น คน นางฟ้า นางไม้ แมวป่า นางยักษ์ เป็นต้น ซึ่งการแต่งกายตามบทบาทมีการนำเอาสัญลักษณ์มาประกอบสร้างความหมาย เช่น ยักษ์ มักจะมีลักษณะคิ้วที่ใหญ่และมีลวดลายที่คิ้วและที่ปาก มีเขี้ยวงอกออกมาจากปาก หรือแมวป่า (วิฬาร์) จะมีลักษณะการแต่งกายที่เหมือนแมว เช่น ทรงผม เครื่องแต่งกาย และใบหน้าที่แต่งแต้มลวดลายให้เหมือนหน้าแมว และตาที่คล้ายกับแมว ตามตัวอย่าง

ภาพที่ 2 การแต่งกายของผู้หญิงตามบทบาทที่วิฬาร์ จากเรื่องไชยเชษฐ
รับบทบาทพี่เลี้ยงของสุวิญา ออกอากาศทางช่อง 7 ปีพ.ศ. 2555
ที่มา

<https://www.youtube.com/watch?v=tv6ITIA46KU&list=PLHKRCib9rfVPSZrGB5u0SN10nKI6dYsOa&index=7>

3. ลักษณะนิสัย

การศึกษาลักษณะนิสัยตัวละครหญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ นี้จะศึกษาจำแนกลักษณะนิสัยของตัวละครจากการกระทำภายนอกและภายใน โดยภายนอกนั้นจะวิเคราะห์ได้จากการแสดงออกทางพฤติกรรม และภายในนั้นจะวิเคราะห์ได้จากการความคิดผ่านทางคำพูดหรือการสนทนา

3.1 พฤติกรรมการศึกษาพฤติกรรมเป็นการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของตัวละครจากภายนอก ซึ่งจะวิเคราะห์ตัวละครจัดประเภทออกเป็น 2 ประเภทคือ ตัวละครฝ่ายดี และตัวละครฝ่ายร้าย

3.1.1 ตัวละครฝ่ายดี

ลักษณะของตัวละครฝ่ายดีจะมีลักษณะใบหน้าสวยงามเป็นมิตร ไม่เจ้าเล่ห์ เชื่อใจได้ มีความดี มีเมตตา และคุณธรรมสูง ล้วนแต่เป็นความหมายในทางดีที่ถูกประกอบสร้างในตัวละครฝ่ายดี เช่น พระจิตาสุนิยา อับสรสวรรค์ เป็นต้น

3.1.2 ตัวละครฝ่ายร้าย

เป็นตัวละครที่ถูกประกอบสร้างความหมายตรงข้ามกับตัวละครฝ่ายดีอย่างสิ้นเชิงแม้ว่าในบางครั้งตัวละครบางตัวจะหน้าตาสวยงาม แต่จิตใจข้างในอำมหิตโหดร้าย เช่น ยักษ์กาขาว และนาถสุตา

3.2 คำพูดคือการแสดงออกทางความคิดและจิตใจของตัวละครหญิงในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ เพราะถ่ายทอดความรู้สึก นึกคิด ผ่านการพูดหรือสนทนา ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบสร้างความหมายของการเป็นตัวละครหญิงโดยผ่านโครงสร้างวรรณกรรม และการถอดความหมายสัญลักษณ์ที่ผ่านตัวละครทั้งด้านวัจนภาษาและอวัจนภาษา ตัวละครที่แสดงความคิดเห็นออกมาจึงเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นหญิงผ่านมุมมองของผู้หญิงเหล่านั้น ซึ่งจากการวิเคราะห์ความหมายประกอบสร้างผู้หญิง สามารถจำแนกได้ความเป็นแม่ ความเป็นเมีย ความเป็นลูก และเข้ารับใช้ผู้จงรัก

3.2.1 ความเป็นแม่

พระมเหสีอัญญาภาณี : “ข้าเป็นแม่ วิสัยของแม่ย่อมรักลูก จะบังคับให้ข้าเกลียดชังลูกตัวเอง ข้าทำไม่ได้หรอก”

(ยอพระกลิน , 2557)

พระมเหสีอัญญาภาณี ถูกประกอบสร้างความเป็นแม่ของบทบาทผู้หญิง แม้จะมีบทบาทเป็นเมียของกษัตริย์ในตำแหน่งสูงสุด แต่ด้วยความเป็นแม่ไม่อาจทำตามคำสั่งของพระสวามีที่มีบทบาทเป็นกษัตริย์ ด้วยเพราะเธอเป็นแม่และรักลูกมาก แม่ลูกจะทำผิด แต่เธอก็มองว่าเธอเป็นแม่และเกศินีคือลูก เพราะด้วยเพศสรีระเพศหญิงเป็นเพศที่อุ่มท้อง จึงมีความผูกพันกับลูกมากกว่าผู้ชาย การประกอบสร้างความเป็นผู้หญิงที่เป็นแม่ จึงต้องเลือกทำบทบาทของแม่เพื่อปกป้องและดูแลลูก ตามบทบาทสังคมกำหนด และด้วยสรีระกำหนดความเป็นแม่เอาไว้

3.2.2 ความเป็นเมีย

เกศินี : “ทรงสั่งสอนลูกว่าหญิงมีหน้าที่ 3 ประการ คือเป็นลูกที่ดี เป็นเมียที่วิเศษ และเป็นแม่ที่ประเสริฐ ลูกกำลังไปทำหน้าที่ทั้ง 3 อย่างนี้พะคะ”

(ยอพระกลิน , 2557)

คำกล่าวของเกศินีขณะที่กำลังจะออกไปจากวัง ได้ทูลลาเสด็จแม่ ซึ่งนางได้กล่าวไว้ตามข้อความข้างบน นั้นย่อมทำให้เห็นการประกอบสร้างความเป็นหญิงที่ปรากฏในละครจักรๆ วงศ์ๆ ไว้อย่างละเอียดว่า เธอถูกสอนมาอย่างดี และผู้หญิงมีหน้าที่เพียง 3 อย่างนี้เท่านั้น จากการถูกประกอบสร้างของสังคมดูเหมือนว่าจะเรียกร้องให้ผู้หญิงเป็นทุกบทบาท แต่ละบทบาทต้องทำหน้าที่อย่างดีและให้ดีที่สุด โดยเฉพาะการเป็นพระราชธิดา จึงมีบทบาทสำคัญอย่างมากเพราะถือว่าเป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชน ยิ่งกว่านั้นเพราะได้รับโอกาสเล่าเรียนอบรมจริยธรรมความเป็นกุลสตรีที่เพียบพร้อมและงดงาม เพื่อเป็นที่เชิดหน้าตาแก่พระบิดาซึ่งเป็นถึงกษัตริย์ เพราะเหตุนี้ที่เกศินีเลือกคนซึ่งใจเป็นพระสวามี จึงทำให้พระบิดาตัดขาดความเป็นลูก เพราะถือว่าเป็นปฏิบัติบทบาทความเป็นลูกได้ไม่ดี และขับไล่ให้ออกจากเมือง

เพทาย : “เจ้าข้าเอ๊ยมาฟังทางนี้เร็ว เป็นผู้หญิงอยู่กับैयाฝ้ากับเรือนพอ
ผิวไม่อยู่ที่คืบชู”

(ยอพระกลิ้ง , 2557)

คำกล่าวนี้นำหนดบทบาทการสร้างความเป็นเมียว่า ถ้าเมียที่ดีต้องไม่มีชู
มีผิวเพียงคนเดียวต้องซื่อสัตย์และจงรักภักดี ในขณะที่ผู้ชายในสังคมไม่ถูกกำหนดบทบาท
ความเป็นชายให้รักและเทิดทูนผู้หญิงเพียงคนเดียว การประกอบสร้างความเป็นเมียใน
สังคมไทย ดูเหมือนจะถูกกำหนดไว้ให้เป็นผู้หญิงที่รักเดียวใจเดียวและซื่อสัตย์กับสามี ไม่ว่า
สามีจะดีหรือร้าย หุบตีหรือทำร้ายร่างกาย จะต้องรักและเทิดทูนสามีเสมอ

3.2.3 ความเป็นลูก

เพทาย : นางบอกสามีว่า “นี่ลูกฉันหิวข้าวไปหาข้าวให้ลูกฉันกินเดี๋ยวนี้”

ผิวเพทาย : หิวก็เอาน้ำลูบท้องสิ จะได้ไม่หิว อยากกินนั้นกินนี่แต่ไม่ทำ
อะไรสักอย่าง เกิดเป็นลูกต้องกตัญญูต่อพ่อแม่”

(ยอพระกลิ้ง , 2557)

ความเป็นลูกมีบทบาทกำหนดไว้อย่างชัดเจนในสังคมไทย โดยดูจาก
ความหมายประกอบสร้าง นางสไปเป็นลูกสาวของเพทาย ถูกเลี้ยงมาอย่างตามใจ แต่คนเป็น
พ่อมีฐานะเป็นโจรป่า ปล้นจี้ไม่เคยใส่ใจลูกเมีย แม้ลูกสาวจะหิว ก็ตะหวาดเสียงใส่ให้กตัญญู
ต่อพ่อแม่ ความหมายการสร้างความกตัญญู ในบริบทนี้ คือการบอกให้ลูกเรียนรู้ที่จะทำมา
หากิน ไม่ใช่มาขอพ่อแม่กิน หรือบังคับพ่อแม่ให้หาเลี้ยง ต้องรู้จักตอบแทนพระคุณที่เลี้ยงดูมา
ไม่ว่าเขาจะเลี้ยงมาอย่างดีหรือเลี้ยงมาไม่ดี ความเป็นลูกในสังคมไทยจะต้องตอบแทนด้วยการ
ทดแทนคุณ เลี้ยงดูพ่อแม่ เชื่อฟังพ่อแม่ ทำตามคำสั่งของพ่อแม่

เถา : นางเภาร้องให้แล้วพนมมือขึ้นมาไหว้ พร้อมทั้งกล่าวว่า “...ลูกขอลา
เสด็จแม่เพคะ บุญคุณของเสด็จแม่ลูกจะไม่มีวันลืม...”

(นางสีบสอง , 2562)

นางเภาคนสุดท้ายต้องเป็นการประกอบสร้างถึงการเป็นเครื่องหมายของคนดี
เพราะการเป็นคนกตัญญู รู้คุณคน ในสังคมไทยเป็นเครื่องหมายการันตีของความเป็นคนดี

และในสังคมไทยปลูกฝังให้คนไทยรู้จักบุญคุณข้าวแดงแกงร้อนคนอื่น หยิบยื่นให้ มีใจกตัญญู บทนี้จึงเป็นบทที่เกาตัวละครเอกของเรื่องเป็นคนกล่าว แม้เธอจะไม่ไว้ใจนางยักษ์ว่าจะไม่ฆ่าพวกเธอ แต่เธอก็ยังคงรู้ซึ่งถึงบุญคุณที่นางยักษ์ชุบเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรมตลอดระยะเวลาหลายปี

3.2.4 คนรับใช้ผู้จงรัก

คุณโชน : “...จะฆ่าจะแกงหม่อมฉัน แต่ขอชีวิตพระธิดาเอาไว้เพคะ หม่อมฉันยอมทุกอย่างแม้แต่จะเก็บเรื่องนี้เอาไว้เป็นความลับเพคะ...”

(พระไชยเชษฐ , 2561)

คุณโชนเป็นคุณท้าวจากเมืองเหมันต์แต่ด้วยความจงรักภักดีต่อมารตี เนื่องจากรักและเมตตาสงสารพระธิดาดาวเด่นจึงยอมที่จะเสี่ยงชีวิตทุกอย่าง แม้จะต้องถูกจองจำ แม้ต้องถูกประหารชีวิตก็ตาม แต่บั้นปลายของคุณโชนได้กลับเข้าพระราชวังเป็นข้ารับใช้พระมเหสีสุริยง และรับใช้ดูแลพระธิดาดาวเด่น

ภาพแทน

การศึกษาภาพแทนความเป็นหญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ จากการประกอบสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ แล้วนำมาเป็นภาพแทนความเป็นหญิงในสังคมไทยในสมัยนั้นให้เห็นภาพแทนของความเป็นหญิงเป็นอย่างไร ซึ่งมีการสร้างภาพแทนที่มีส่วนที่แตกต่างจากปัจจุบัน และเหมือนผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน จากการศึกษาพบภาพแทนการเป็นหญิงได้ทั้งสิ้น 2 แบบหลักๆ ดังนี้

1. ผู้หญิงในกรอบสังคม

1.1 ผู้หญิงเลอค่า ละครจักรๆ วงศ์ๆ สร้างตัวละครหญิงให้เลอค่า เป็นลูกสาวของคนที่เกิดมา มีชาติตระกูล เพราะเป็นถึงราชธิดา ทำให้เป็นผู้หญิงที่มีการปลูกฝัง เรียนรู้ขนบธรรมเนียมของการเป็นผู้หญิงที่ดี การเป็นผู้หญิงเลอค่าจะถูกประกอบสร้างเพียงเพราะชาติกำเนิด การแต่งกาย หรือกริยาวาจาเพียงเท่านั้นไม่ได้ แต่ศึกษาถึงปฏิกริยาของตัวละคร

ชายที่ประกอบสร้างความหมายความเป็นผู้หญิงเลอค่าไว้ด้วยเช่นกัน เป็นการตอบสนองแบบคู่ตรงข้าม (binary opposition) เมื่อกล่าวถึงหญิงต้องกล่าวถึงผู้ชายด้วยเช่นกัน

การเป็นผู้หญิงที่ต้องวางตัวให้เป็นผู้หญิงสมกับการมีคุณค่าระดับเทิดทูน คงจะต้องวางตัวเป็นกุลสตรี หรือไม่ก็เกิดมาในชาติตระกูลสูงส่ง ตัวละครหญิงที่วางตัวได้เลอค่าแบบเทิดทูน เช่น อปสรสวรรค์ จินดาเมขลา และพระธิดาบุษยา

การเป็นผู้หญิงที่ผู้ชายหมายปองและอยากได้ครอบครองนั้น แสดงถึงความเป็นหญิงที่เพียบพร้อมในมุมมองของผู้ชายในสังคมนั้น ส่วนมากมักประกอบไปด้วย หน้าตาสวย จิตใจดี มีชาติกำเนิดที่ดี ทำให้เป็นที่หมายปองของใครหลากหลาย ทั้งมนุษย์ ครุฑ ยักษ์ และเทวดา

ความสวยงามและความเลอค่าของพวกนาง ดูเหมือนเป็นการสร้างภัยให้กับตัวของพวกนางเอง แต่หากนางไม่มีภัยก็จะปราศจากคนพิทักษ์ ซึ่งพระเอกของเรื่องคือผู้สวามิภักดิ์พิทักษ์และปกป้อง คอยช่วยเหลือพวกนาง จึงทำให้พวกนางรอดพ้นจากภัยอันตรายได้เสมอ เป็นการเสริมสร้างให้ผู้หญิงยังคงเป็นเพศที่อ่อนแอ ตามสรีระวิทยาที่กำหนดโครงสร้างของผู้หญิง แต่ในขณะที่เดียวกันภาพแทนความเป็นหญิงเลอค่า แม้จะเพียบพร้อมมากเพียงใด ก็ยังคงถูกมองเป็นผู้หญิง ถูกกำหนดบทบาททางสังคม ผู้หญิงจึงต้องมีคนคอยดูแลและปกป้อง ผู้หญิงไม่สามารถอยู่เพียงลำพังได้ เมื่อผู้หญิงพ้นจากการดูแลของพ่อแม่ ผู้หญิงจึงต้องอยู่ภายใต้การดูแลปกครองจากสามีต่อ สามีจึงเสมือนเจ้าชีวิตที่คอยดูแล หาเลี้ยง ผู้หญิงและลูก

1.2 ผู้หญิงเทิดทูนความรัก การเทิดทูนความรัก ศรัทธาในความรัก เห็นจะมีแต่การกระทำของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ด้วยลักษณะของผู้หญิงที่มีลักษณะความเป็นเพศแม่ละเอียดอ่อน อ่อนโยน ทำให้ความรักมีลักษณะคล้ายคลึงกับความเป็นเพศแม่มากกว่าผู้ชาย

จากการศึกษาพบตัวละครหญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ หลายตัวที่มีลักษณะเป็นผู้หญิงที่เทิดทูนความรัก ได้แก่ ยอพระกลั่น บัว เกศินี นางไม้ และเมรี ตัวละครเหล่านี้เป็นภาพแทนผู้หญิงที่รักและเทิดทูนผู้ชายจนสามารถยอมตายได้ หรือหากปราศจากความรักแล้วก็ไม่ขอมีชีวิตอยู่ต่อไป ลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะของผู้หญิงที่เทิดทูนความรัก

เมรีเป็นตัวละครที่เป็นภาพแทนของผู้หญิงเทิดทูนความรัก เธอเข้าใจว่าพระรถเสนเป็นสามีที่แม่ยักษ์สันธมาลาหาไว้ให้เธอ เธอจึงคอยดูแลเอาใจใส่อย่างดี แม้ในเขตหวงห้ามสามีขอให้เธอพาไป เธอก็ยินยอมแม้ต้องขัดคำสั่งของแม่ยักษ์สันธมาลา แต่เธอเลือกแล้วว่าเธอจะฝากชีวิตไว้กับผู้ชายคนนี้ เมื่อรักไม่เป็นดังหวังไว้ หัวใจแตกสลายเมื่อรถเสนหักหลังยอมทิ้งเธอไป เธอเข้าใจว่าพระรถเสนจะทิ้งเธอโดยไม่กลับมาอีก เธอรอจนเสียใจที่สุดท้าย ตระอมใจตาย เพราะความรักที่มีให้มากมาย เพราะความรักที่เกิดทูนให้กับคนที่รัก

1.3 ผู้หญิงรักครอบครัว บทบาททางครอบครัวเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่ผู้หญิงเป็นเมียและเป็นแม่มีความสำคัญมาก เพราะเรื่องนี้เป็นหน้าที่ผู้หญิงต้องรับผิดชอบ ซึ่งถูกสังคมคาดหวังไว้มาก แต่ไม่ใช่ผู้หญิงทุกคนจะเป็นผู้หญิงที่ดีได้ตามมาตรฐานทางสังคม เพราะบางคนก็มีมากไปในทางที่ผิด ไม่ได้เป็นการปกป้องและคอยช่วยเหลือคนในครอบครัวเท่าที่ควร

ตัวละครหญิงในละครจักรๆ วงศ์ๆ นี้มีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเช่นนี้หลายตัว แต่ละตัวมีความรักให้กับครอบครัวเป็นที่สุดของชีวิตพวกเธอ จะมีลักษณะปกป้องสามี คอยดูแลลูก คอยปกป้องลูก และคอยดูแลทุกคนในเขตพระราชวัง หากตัวละครนั้นเป็นถึงราชินี ผู้ยื่นเคียงข้างพระสวามีผู้ครองนครเมืองนั้น

เสด็จย่าของพระธิดาบุษบา จากเรื่องขวานผ่าหน้าดำ เป็นตัวละครที่ถูกสร้างให้เป็นผู้หญิงที่รักและปกป้องครอบครัว เธอรู้ว่าลูกชายและหลานสาวตกอยู่ในอันตราย เธอทำได้แต่คอยช่วยเหลืออยู่ห่าง ๆ เพราะลูกชายไม่มีสติเหมือนถูกครอบงำจากมนต์คาถา นางยักษ์กาขาว เธอต้องคอยช่วยเหลือหลานและเลี้ยงหลาน ในระหว่างที่เรื่องราวภายในพระราชวังยังไม่สงบ

1.4 ผู้หญิงเป็นภรรยาบ่อย การเป็นภรรยาบ่อยในสมัยนั้น อาจมองเป็นเรื่องปกติ เพราะระบบสังคมยังอยู่กับผู้ชาย ผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคม ทำให้ระบบการสืบพันธุ์ให้ผู้ชายหนึ่งคนสามารถมีภรรยาได้มากกว่า 1 คนเพื่อเป็นการขยายประชากรและสร้างอาณาจักร เมื่อมีประชากรมากเท่ากับมีกำลังคนมาก สามารถต่อสู้หรือทำสงครามได้ชัยชนะ การอยู่ร่วมกันในความสัมพันธ์ผู้ชาย 1 คนภรรยาหลายคนมีมานาน เมื่อมีศาสนาคริสต์เข้ามา

เผยแพร่ เป็นการกำหนดการสร้างครอบครัวในรูปแบบของพระเจ้าคือมีเพียง 1 สามี 1 ภรรยา เท่านั้น

ทำให้การมีเพศสัมพันธ์จึงมีได้แค่คนเดียวนั่นคือสิ่งที่ถูกต้อง เพราะถ้ามีมากกว่านี้ถือว่าทำบาป ในขณะที่ความเจริญทางการแพทย์ได้เข้ามาพร้อมศาสนา ทำให้การมีคู่รักเพียง 1 จึงเท่ากับสุขอนามัยเรื่องเพศถูกต้อง ป้องกันการเกิดโรคทางเพศสัมพันธ์ตามมา (ธนศ วงศ์ยานนาวา, 2559 : 81)

ในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ จึงมีการสร้างตัวละครที่เป็นภาพแทนภรรยาน้อย ซึ่งส่วนมากมักจะเป็นตัวละครที่มีบทบาทเป็นตำแหน่งสูงในสังคม เพราะสาเหตุของผู้ชายที่มีความสามารถหรือกำลังทรัพย์มากพอที่จะเลี้ยงดูภรรยาได้หลายคน จึงเป็นกลุ่มคนที่มีตำแหน่ง นอกจากนี้จึงกลายเป็นค่านิยมการบ่งบอกว่าผู้ชายคนใดมีฐานะ มีอำนาจมาก จะมีภรรยาหลายคน ทำให้ผู้ชายที่มีความเข้าใจแบบนี้กลายเป็นค่านิยมของคนในสมัยนั้น ที่มองว่าการกระทำแบบนี้ถูกต้องไม่ผิด ยิ่งไปกว่านั้นมองว่านี่คือสิ่งดีงามที่พึงกระทำ

แต่อย่างไรก็ตามการอยู่ร่วมกันมากกว่า 1 คู่ ย่อมนำปัญหาตามมา จะเห็นจากในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ ว่ากษัตริย์ที่มีมเหสีหรือภรรยาหลายคน จะต้องเจอกับปัญหาความอิจฉาริษยา ใส่ร้ายภรรยาหลวงโดยเฉพาะบทบาทของภรรยาน้อยในสมัยนั้น ไม่ได้ถูกให้ความหมายว่าการเป็นภรรยาน้อยผิด แต่กลับมองว่าถูกต้อง จึงทำให้ภรรยาน้อยในตำแหน่งต่าง ๆ กลั่นแกล้งเพื่อได้เป็นใหญ่ เพราะความโลภ หรือจะด้วยเพราะความหึงหวงอยากครอบครองคนเดียวจึงกำจัดผู้หญิงทุกคนออกไปจากชีวิตให้หมด ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด การเป็นภรรยาน้อยในสมัยนั้นเป็นการยอมรับการเป็นภรรยาน้อยได้ และยินยอมเป็นภรรยาน้อยอย่างเต็มใจ

1.5 ผู้หญิงเป็นเอก ความเป็นเอกหรือเป็นหนึ่ง มันคือเรื่องของอำนาจไม่ว่าผู้หญิงหรือผู้ชายล้วนแต่ต้องการครอบครองอำนาจ การเป็นเอกของการเป็นตำแหน่งมเหสี ซึ่งเป็นการช่วงชิงอำนาจ และการครอบครองพระราชวังด้านในทั้งหมด

การสร้างตัวละครลักษณะนี้ในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ นี้พบได้จะมีลักษณะการแบ่งเป็นมเหสี และการแย่งเพื่อชิงตำแหน่งการเป็นคนที่ถูกเลือก เช่น มารตี จากละครเรื่อง

ไชยเชษฐา ซึ่งเป็นคู่หม้ายของพระไชยเชษฐา แต่พระไชยเชษฐาได้นางสุริยมามาเป็นพระชายาก่อน นางจึงเคียดแค้นที่ถูกตัดหน้าแย่งตำแหน่งการเป็นมเหสี นางจึงพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้พระไชยเชษฐารักนาง นางจึงใส่ร้ายป้ายสี เพื่อให้ตนเองได้เป็นมเหสี ซึ่งแม่ของนางก็เป็นภรรยาของ ตำแหน่งแค่พระชายาไม่ได้เป็นพระมเหสี จึงทำให้เธอฝังใจอยากเป็นเอกให้ได้เพียงคนเดียว พี่น้องของนางที่มาจากเมืองเวสาลีไม่มีโอกาสได้เข้าถวายตัว เพราะเธอไม่อนุญาต และปลอมตัวลูกสาวของตนเองให้เป็นเด็กผู้ชาย ให้ทุกคนเข้าใจว่าเป็นพระโอรส

ดังนั้นมารตีจึงเป็นภาพแทนของผู้หญิงที่ต้องการกุมอำนาจ กล่าวคือต้องการเป็นเอกเพียงคนเดียว เพราะการเป็นมเหสีเป็นอำนาจที่หอมหวาน ทำให้ผู้หญิงหลายคนปรารถนาที่จะได้ตำแหน่งพระมเหสีเพียงผู้เดียว แม้สามีจะมีภรรยาอีกหลายคนก็ไม่สำคัญเท่ากับการเป็นเอกหรือตำแหน่งใหญ่ที่สุด

1.6 ผู้หญิงกับความบริสุทธิ์ การปลูกฝังเรื่องค่านิยมความบริสุทธิ์ เพื่อกำหนดคุณค่าของผู้หญิงว่าผู้หญิงที่ดีจะต้องรักษาพรหมจรรย์ไว้ได้อย่างดี ไม่ผ่านชายมาก่อน เพราะการผ่านชายมาก่อนไม่ได้มีอะไรรับรองว่าผ่านเพียงแค่นั้นเดียว จึงถูกมองว่าผู้หญิงที่ไม่บริสุทธิ์เป็นผู้หญิงไม่ดีเป็นมลทิน การเป็นสาวบริสุทธิ์นั้นจึงมาพร้อมกับศาสนาพิธีกรรม นำเอาหญิงสาวบริสุทธิ์เพื่อบูชาขันธ์ ศาสนพิธีของศาสนาพราหมณ์อินดูก็เคยนำเอาหญิงสาวบริสุทธิ์มาทำพิธีเช่นกัน

การนำเสนอภาพแทนผู้หญิงบริสุทธิ์ในละครจักรๆ วงศ์ๆ เป็นการกล่าวถึงพระธิดาสวรรณอัมพร ซึ่งถูกครอบงำด้วยปีศาจ จึงทำให้ราหูต้องแสดงความเป็นเจ้าของในตำแหน่งสามี เพราะแต่งงานกันมานานแล้วแต่ไม่เคยได้มีเพศสัมพันธ์ด้วยกันสักครั้ง ทำให้คืนนั้นราหูผ่านการต่อสู้กับคนรักที่ถูกครอบงำด้วยปีศาจไปได้ และทำให้สุวรรณอัมพรหลุดจากมนต์ดำที่ครอบงำ เมื่อเธอไม่ใช่หญิงบริสุทธิ์และตั้งครรรค์อ่อน ทำให้ปีศาจไม่เลือกเธอ และไล่เธอออกไปจากการเป็นเจ้าสาว เพราะเธอทำให้มนต์ของมันเสื่อม หากมันได้ร่วมนอนกับหญิงที่ไม่บริสุทธิ์ ตามความเชื่อของหลักแนวความคิดศาสนาเข้ามามีบทบาทกำหนดความเป็นผู้หญิงที่ดีไม่ดีเป็นอย่างไร ทำให้ผู้หญิงอยู่ในสังคมด้วยความยากลำบาก

1.7 ผู้หญิงกับการถูกกดขี่ การถูกกดขี่ที่มีสภาพด้อยจากเดิม ซึ่งจริง ๆ ไม่มีสิทธิ์ให้ต่อรองใด ๆ แต่ด้วยความอยู่รอดจึงพยายามต่อรอง ในสมัยนั้นมักจะนิยมให้ลูกสาวหรือพระธิดาแต่งงานกับเจ้าชายอีกเมือง โดยที่ลูกอาจจะไม่ได้รัก แต่เป็นการยอมสวามิภักดิ์ต่อเมืองนั้น จึงยอมส่งตัวลูกสาวไปเป็นภรรยาอีกคนของเจ้าเมืองนั้น แต่ในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ มีเหตุผลหลากหลายอย่างในการมอบลูกสาวแต่งงานกับอีกเมือง เช่น เรื่องของฐานะ ศักดิ์ศรี ความเหมาะสม การต่อรอง และการหลอมรวมเป็นเมืองเดียวกันให้กว้างใหญ่ขึ้น เพราะเมืองที่มีแต่ลูกสาวขาดบุรุษมาปกครองเป็นกษัตริย์จึงต้องใช้ลูกเขยให้เป็นกษัตริย์แทน ผู้หญิงที่มีฐานะเป็นพระธิดาจึงเป็นเหมือนสิ่งของที่ไม่ได้ถูกคำนึงถึงความรู้สึก หรือได้รับการเอาใจใส่ด้านจิตใจที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่เมืองของผู้ชาย โดยเฉพาะภรรยาในตำแหน่งอื่น ๆ ของกษัตริย์หรือเจ้าเมืองนั้น พระธิดาจึงเป็นภาพแทนของการถูกกดขี่ ไม่ใช่ผู้มีสิทธิ์ครอบครอง

2. ผู้หญิงนอกกรอบสังคม

2.1 ผู้หญิงร้าย การสร้างความหมายของผู้หญิงร้ายในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ กล่าวถึงลักษณะที่ชอบแย่งสามีชาวบ้าน ได้ถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครหลากหลายตัว เช่น นางยักษ์กาขาว นางยักษ์สันธมมา เป็นต้น

ส่วนมากตัวละครที่แย่งสามีผู้อื่น มักจะเป็นตัวละครที่เป็นยักษ์ ซึ่งทำให้เห็นว่าจำพวกยักษ์มีจิตใจโหดเหี้ยม ผิดปกติจากคนทั่วไป เพราะถูกมองว่าไม่ใช่มนุษย์ พวกยักษ์จึงมีความคิดที่มักจะแย่งสามีผู้อื่นอยู่เสมอ โดยการที่แย่งสามีผู้อื่น มักจะมาโดยวิธีที่ไม่ค่อยชอบธรรม ใช้เล่ห์เหลี่ยมกลอุบายมากมาย เพื่อจะได้สามีของคนอื่น

ปัจจัยในการแย่งสามีผู้อื่น มากจากหลายปัจจัย เช่น นางยักษ์กาขาว ออกมาได้กษัตริย์เมืองคันธมาศเป็นสามี เมื่อได้โอกาส ที่พระมเหสีบุษยลงสรงน้ำในแม่น้ำ จึงดึงนางลงไปได้น้ำ แล้วสาปนางให้เป็นชะนี แล้วนางยักษ์กาขาวจึงสวมรอยแทนเป็นมเหสีบุษย

แต่กระนั้นการสวมรอยเป็นผู้อื่น ก็ไม่ได้เป็นตัวเองแท้จริง ไม่กล้าเปิดเผย แม้ความจริงยักษ์จะมีกำลังมหาศาล แต่ยักษ์ก็ยังคงกลัวตนเองจะเจ็บปวด หรือถูกปฏิเสธจากคนรัก ยอมอยู่ภายใต้เงาของหญิงอื่น และพยายามปกปิดเรื่องราวทุกอย่างไม่ให้ใครจับได้ว่านางเป็น

นางยักษ์ปลอมตัวมา นางยักษ์กาขาวก็อดทนยอมอยู่ในร่างนั้นเป็นเวลายาวนานร่วมปี เพื่อจะได้อยู่กับคนรักของนาง

ผู้หญิงแบบนี้ในสังคมไทยเป็นภาพแทนของผู้หญิงร้าย ที่ยอมเป็นคนร้ายแย่งสามีของคนอื่นเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ ยิ่งกว่านั้นอาจจะพยายามแย่งคนรักของคนอื่นเพื่อแก้แค้น โดยใช้วิธีการลวง เล่ห์เหลี่ยม และมารยา เพื่อให้ได้ผู้ชายคนนั้นมา จะเห็นได้ว่าผู้หญิงมีระบบความคิดที่ซับซ้อนและละเอียดกว่าผู้ชาย ผู้หญิงไม่ชอบใช้กำลัง แต่ใช้กลอุบาย และสติปัญญามากกว่าผู้ชาย

2.2 ผู้หญิงใจกล้า การเป็นมนุษย์ผู้หญิงเข้าหาผู้ชายก่อน จับผู้ชายก่อน บอกรักผู้ชายก่อน ถูกมองจากสังคมว่าไม่งาม เพราะผู้หญิงถูกตีกรอบเอาไว้ ให้เป็นคนที่มีความงามทั้งกริยาวาจา เพื่อจะได้เป็นกุลสตรี ยักษ์ผกาภาค ถูกเลี้ยงมาแบบตามใจ เลยมีนิสัยที่ชอบเอาแต่ใจตัวเอง ไม่ค่อยกลัวใคร เจ้าอารมณ์ ซึ่งที่กล่าวมาเป็นลักษณะของผู้หญิงที่ต้องห้ามทั้งหมด ทำให้เธอไม่ค่อยได้รับการยอมรับสักเท่าใด สำหรับการเป็นลูกสะใภ้ไม่ได้มีความเป็นกุลสตรี ยิ่งกว่านั้นเธอลังตามผู้ชายที่เธอหมายปอง ทำให้เธอยอมทิ้งศักดิ์ศรี ยอมทิ้งบ้านเมืองไม่สนใจอะไรทั้งนั้น ขอแค่ได้อยู่กับคนที่รัก และนางก็ไม่คำนึงเลยว่าผู้ชายจะรักนางหรือไม่ เพราะนางถูกเลี้ยงตามใจจนทำให้เสียนิสัยไม่สนใจความรู้สึกของคนอื่น และมีแม่ที่คอยปกป้องในการกระทำผิดของเธอ จนทำให้เรื่องความรักของยักษ์ผกาภาคเป็นปัญหาบานปลาย และนำความเดือดร้อนมาสู่ผู้อื่น

2.3 ผู้หญิงเก่ง การให้นิยามความหมายของการเป็นผู้หญิงในยุคนั้น คงไม่ใช่ออกมาทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเหมือนปัจจุบัน แต่ความเก่งอาจหมายถึงการดูแลครอบครัวได้ดี การคุมสติได้ดี ยิ่งเป็นตำแหน่งแม่แต่สามารถช่วยเหลือคนในพระราชวังให้ปลอดภัยได้ นี่คือความเก่งของผู้หญิงในยุคนั้น ความเก่งจึงแตกต่างกันตามยุคสมัย ผู้หญิงที่เก่งในละครจักรๆ วงศ์ๆ มีด้วยกันหลายตัวละคร เช่น พระมเหสีรัชฎา พระธิดาจินดาเมขลา พระธิดาสุวรรณอัมพร เป็นต้น

พระมเหสีรัชฎาเป็นพระมเหสีที่ตกอยู่ในสถานการณ์อันตรายความเป็นความตายเท่ากัน เมื่อเมืองทั้งเมืองอยู่ใต้อำนาจมนต์ดำของโคทัน ทำให้พระมเหสีต้องเอาตัวรอด

จากสถานการณ์ด้วยความฉลาดของเธอ เธอยังสามารถช่วยเหลือลูกสาวทั้งสองของเธอให้ผ่านเงื้อมมือของปีศาจไปได้ และยังคงคอยดูแลผู้คนในพระราชวังที่เหลือได้อย่างดี นี่คือลักษณะภาพแทนของผู้หญิงเก่งและแกร่งมากคนหนึ่งจนน่านับถือ และเป็นที่รักของลูก ๆ และลูกเขย เพราะความฉลาดของเธอช่วยให้ผ่านสถานการณ์นี้ไปได้

2.4 ผู้หญิงต้นแบบอยู่ก่อนแต่งงาน การสร้างตัวละครหญิงที่ได้เสียก่อนแต่งงาน อาจจะเข้าใจว่าเป็นต้นแบบของการใช้ชีวิตอยู่ก่อนแต่งงาน จะเห็นได้ว่าการประกอบสร้างความเป็นหญิงให้หวงแหนพรหมจรรย์ แต่ไม่ได้เน้นเรื่องของการอยู่กันก่อนแต่งงาน หากทำผิดพลาดและไม่ได้ตั้งครร์ภัก์บางอย่างไม่ได้สานต่อความสัมพันธ์และจบความสัมพันธ์ลง เพราะด้วยการติดต่อในอดีตค่อนข้างยากลำบาก แต่จะเห็นในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ หลายเรื่องและเรื่องที่เลือกมาทำวิจัย พบได้ว่าตัวละครหญิงหลายตัวมีลักษณะภาพแทนของการเป็นผู้หญิงที่ได้เสียก่อนแต่งงานหลายคน เช่น ยอพระกลิ้ง ยักษ์ผกาภาค นางไม้ เป็นต้น

เมื่อเกิดความผิดพลาดจนตั้งครร์ภัก์ จึงเรียกร้องให้ฝ่ายชายรับผิดชอบมาเป็นพ่อของลูกในท้องอยู่เกือบทุกเรื่อง นั่นหมายความว่าภาพแทนของการถูกประกอบสร้าง ความหมาย ไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้หญิงได้เสียก่อนแต่งงาน เพราะเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก และน่าอาย หากผู้ชายไม่ยอมรับเป็นลูกในท้อง ต้องนำมาซึ่งความเสื่อมเสียและอับอายให้วงศ์ตระกูล จึงปลุกฝังให้ผู้หญิงไทยรักนวลสงวนตัว แต่ความเป็นมนุษย์ย่อมมีความผิดพลาดจึงปรากฏว่าตัวละครหญิงหลายตัวได้เสียก่อนแต่งงาน

อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประกอบสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ในระบบสังคมและนำเสนอภาพแทนจากการถูกประกอบสร้างความหมายมานำเสนอภาพแทนของผู้หญิง จากการศึกษาการสร้างควมหมายสัญลักษณ์มีลักษณะการประกอบสร้างดังต่อไปนี้

1. การตั้งชื่อ การตั้งชื่อตัวละครหญิงมีลักษณะการถูกประกอบสร้างควมหมายความเป็นหญิง โดยการตั้งชื่อกมักเป็นขนมหวาน ผลไม้ ดอกไม้ เสื้อผ้าและเครื่องประดับ

แม้ว่าในบางครั้งการตั้งชื่อผู้หญิงอาจจะไม่ได้มีความเป็นหญิง เช่น การตั้งชื่อที่มีลักษณะหญิงได้ชายได้ เพราะเป็นชื่อที่ใช้ได้ทั้งสองเพศ ก็เป็นลักษณะที่มีในยุคปัจจุบันเหมือนกัน และชื่อที่สร้างอารมณ์ขันมักถูกประกอบสร้างชื่อจากผู้หญิงที่มีลักษณะไม่สวย ชี้อหู่ เพื่อสร้างอารมณ์ขันตั้งแต่ชื่อและการปรากฏตัวของตัวละครตัวนั้น ลักษณะสุดท้าย คือ ชื่อของตัวละครที่เป็นราชินิกุลเป็นพระธิดา จึงมีชื่อที่ไพเราะและมีความหมายสูงศักดิ์ เช่น สุวรรณอัมพร แปลว่าทองคำบนทองฟ้า อัมพรสวรรค์ แปลว่านางฟ้าบนสวรรค์ ไม่ได้สร้างชื่อเพื่อให้ความรู้สึกเหมือนผู้หญิง หรือให้ความรู้สึกสวยงามเท่านั้น แต่ชื่อสำหรับราชินิกุลจึงมีความหมายประกอบสร้างถึงสิ่งที่บ่งบอกความมีฐานันดรศักดิ์

2. การแต่งกาย การแต่งกายบ่งบอกลักษณะเพศหญิงย่อมต้องแต่งกายให้มีลักษณะที่แตกต่างจากลักษณะของตัวละครเพศชาย เนื่องจากสรีระของผู้ชายและผู้หญิงมีความแตกต่างกัน ผู้หญิงจึงมักนุ่งผ้าถุงหรือผ้าซิ่นและไม่นิยมนุ่งกางเกงสักเท่าใด การแต่งกายได้ถูกประกอบสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ไว้ การแต่งกายตามอายุของผู้หญิง ตั้งแต่เรื่องของการทำงานจนกระทั่งการแต่งงาน เด็กหญิงจะเกล้าผมจุกไว้ตรงกลางหัว เมื่อเป็นสาวจะปล่อยผลยาวสลวยเพื่อบ่งบอกความหมายของการเป็นสาวเจริญวัยพร้อมมีครอบครัว ซึ่งผู้หญิงสมัยก่อนไม่ได้เรียนหนังสือจึงแต่งงานเร็ว นอกจากนี้การแต่งกายยังบอกถึงฐานะทางสังคมว่าเป็นคนรวยหรือคนจน ดูได้จากเครื่องประดับ และเสื้อผ้าที่สวมใส่มีความงดงามมากน้อยเพียงใด หากมีความงดงามมากย่อมบ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคมว่าเป็นผู้มีฐานะร่ำรวย

3. ลักษณะนิสัย การประกอบสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครสามารถวิเคราะห์ได้จากการกระทำหรือพฤติกรรม และบทสนทนาหรือคำพูด จากการศึกษาลักษณะนิสัยจะพบว่าตัวละครมีลักษณะหน้าตาที่ให้ความหมายจากภายนอก เพื่อประกอบสร้างตัวละครตัวนั้น โดยแยกตัวละครออกเป็นฝ่ายดีและฝ่ายร้าย พบว่าฝ่ายดีจะมีลักษณะบุคลิกภาพ หน้าตาให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย แต่หากเป็นฝ่ายร้าย จะมีลักษณะหน้าตาและบุคลิกภาพให้ความหมาย อันตราย น่ากลัว เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีคำพูดของตัวละคร เพื่อสร้างความหมายของลักษณะนิสัยของตัวละคร สามารถจำแนกบทบาทของตัวละครได้แก่ บทบาทแม่ บทบาทเมีย บทบาทลูก และคนรับใช้ผู้จงรัก

ในส่วนของภาพแทนการสร้างตัวละครจากการศึกษาภาพแทนตัวละครหญิงในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ พบการสร้างภาพแทนตัวละครหญิง สามารถสรุปประเด็นได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ผู้หญิงในกรอบสังคมและผู้หญิงนอกกรอบสังคม ซึ่งทั้งสองอย่างที่กล่าวมาไม่ได้ปรากฏแต่เพียงผู้หญิงในยุคสมัยนั้นเท่านั้น มีความร่วมสมัยและจำแนกแยกย่อยออกไปแต่ละหัวข้อย่อย เช่น ผู้หญิงในกรอบสังคมจะถูกสังคมกำหนดบทบาท เช่น ผู้หญิงรักครอบครัว ผู้หญิงเทิดทูนความรัก ผู้หญิงกับความบริสุทธิ์ ฯลฯ ส่วนผู้หญิงนอกกรอบสังคมถือว่าแหกกฎเกณฑ์ทางสังคมที่กำหนดไว้ เช่น ผู้หญิงเก่ง ผู้หญิงใจกล้า ผู้หญิงอยู่ก่อนแต่งงาน ฯลฯ

ดังนั้นการอภิปรายจึงสามารถนำเอาทฤษฎีสัญญาฆาตอธิบายการสร้างภาพแทนตัวละครหญิงในละครจักร ๆ วงศ์ ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จักรกริช โพธิ์ศรี, 2557 : 215) ศึกษาภาพแทนของรักร่วมเพศชายในเพลงลูกทุ่งและเพลงหมอลำ นำเสนอภาพแทนเกี่ยวกับเพศวิถีของกลุ่มชายรักชายที่ใช้สัญญาที่ประกอบสร้างความหมายนำมาเป็นภาพแทน ทำให้เข้าใจผู้หญิงในยุคสมัยนั้นและผู้หญิงในยุคสมัยนี้เช่นกัน เพราะบางอย่างอาจเปลี่ยนไปแต่ก็ยังคงมีความร่วมสมัยกับยุคสมัยนี้หลายอย่าง เช่น ผู้หญิงต้นแบบอยู่ก่อนแต่งงาน ผู้หญิงเก่ง เป็นต้น

การอยู่ก่อนแต่งงานแม้ว่าภาพแทนของผู้หญิงมีความการประกอบสร้างความหมายสัญญาจากระบบสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยมีความเชื่อมโยงกับเพศวิถีและปิตาธิปไตย เช่น เพศวิถีมักจะเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกความเป็นเพศหญิงได้หลากหลายมุมมอง ได้แก่ การรักษาความบริสุทธิ์และการอยู่ก่อนแต่งงาน เป็นสิ่งที่ไม่ได้สื่อสารโดยตรงไปตรงมา แต่แฝงความหมายเกี่ยวกับการสร้างความเป็นหญิงให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของการรักษาพรหมจรรย์และผลที่ตามมาของการอยู่ก่อนแต่งงานจะมีปัญหาตามมาอย่างไรบ้าง ในเรื่องของการเป็นภรรยาน้อย ซึ่งดูเหมือนว่าในสังคมสมัยนั้นไม่ใช่เรื่องผิดปกติและไม่ใช่เรื่องแปลกแต่แฝงไปด้วยความหมายของการที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคนก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว

ความขัดแย้ง หรือการแย่งชิงอำนาจ อยากรับเป็นเอกหรือเป็นแม่เหล็ก ซึ่งตำแหน่งนี้เป็นสิ่งที่ผู้หญิงในพระราชวังหมายปอง และอยากครอบครอง ซึ่งบทบาทของผู้หญิงแบบนี้ดูเหมือนจะหมดบทบาทไปแล้ว เพราะในสังคมไม่ได้อยู่กับแบบ 1 ชายหลายหญิงเหมือนเมื่อก่อน ทำให้การอยู่แบบมีภรรยาหลายคนในสมัยปัจจุบันเป็นเรื่องที่ต้องหลบซ่อน ต่างจากยุคสมัยนั้นที่สามารถอยู่อย่างเปิดเผยและไม่ซีเรียงผิดปกติ ผู้หญิงสามารถยอมรับได้ และผู้หญิงมักจะยินยอมที่จะเป็นภรรยาบ่อย เพราะอาจจะเนื่องจากผู้หญิงเข้าใจว่าตนเป็นผู้หญิงอ่อนแอไม่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ผู้หญิงจึงเป็นเพศที่ต้องมีคนคอยดูแล เมื่อโตเป็นสาวเต็มทีพ่อแม่จะหาสามีให้เพื่อแต่งงานออกรับเลี้ยง ใช้ชีวิตอยู่ภายใต้โอวาทของสามีแทนพ่อแม่

รายการอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพและคณะ (2543). **มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่**. กรุงเทพฯ. นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จักรกริช โพธิ์ศรี. (2557). **การนำเสนอภาพแทนของรักร่วมเพศชายในเพลงลูกทุ่งและหมอลำ** (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2538). “ภาพตัวแทน แทนสิ่งที่แทนไม่ได้” *จุลสารไทยคดีศึกษา*, 12,1 (สิงหาคม – ตุลาคม 2538), 16-18.
- _____. (2559). **เพศ : จากธรรมชาติ สู่จริยธรรมจนถึงสุนทรียะ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สมมติ.
- นันทิยา ลำดวน.(2531).**วรรณคดีการละคร**.กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วรรณภรณ์ สุขมาก.(2547).**นิตยสารผู้ชายกับกระบวนการสร้างความเป็นชายแบบ “เมโทรเซ็กซ์วล”** (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เหมย์จวน เฝิง. (2561). **การเปรียบเทียบภาพตัวแทนของผู้หญิงในภาพยนตร์จีนเรื่องนางพญาจิว**

Samsearn official. (2561, กรกฎาคม 13) **ยอพระกลิ่น**. [Video- file] Youtube. <https://www.Youtube.com/watch?time-continue=46&V=47W41VMXyQE>.

Samsearn official. (2555, กุมภาพันธ์ 5) **ไชยเชษฐา**. [Video- File] Youtube. [.https://www.youtube.com/watch?v=O0oBqxdAN8Q&list=PL6pNxpzo0yxRnPZADK5HeG2k71FGbZp3](https://www.youtube.com/watch?v=O0oBqxdAN8Q&list=PL6pNxpzo0yxRnPZADK5HeG2k71FGbZp3)

Samsearn official. (2562, มีนาคม 17) **ขวานฟ้าหน้าดำ**. [Video-file] Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=rRwhltQn5H8&t=87s>.

Samsearn official. (2554, กรกฎาคม 16). **เจ้าหญิงพิกุลทอง**. [Video-file] Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=_1q33tOvIFs&list=PLUGqS5G5PGKl36s3GaXd005aKZjfirX

Samsean official. (2560, กรกฎาคม 1). **เทพสามฤดู**. [Video-file] Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=21Kbl9p2WDk&list=PL0cAqChMdVT2xiPKMOi62CPpA-KIDp7M>

Samsean official. (2562, กรกฎาคม 28). **นางสีบสอง**. [Video-file] Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=K31yUnRgMw&list=PL6pNxpzo0ywzJQVMMpgVhDXgCdXuA_cd